

KENTELIOÙ BREZHONEG

War ar Radio

Sizhun XVII

SIZHUN XVII
KENTEL 1
LAERET AR C'HARR-TAN

Lanig o tont er maez eus ar supermarc'had gant e garrigellad pourveziou.

L = Lanig

A = An archer

L - Met pelec'h emañ ma c'harr-tan ?

Aet eo ma c'harr-tan gant al laer !

D'an archerdi, buan.

Aotrou archer, laeret eo bet ma c'harr-tan diganin

A - Pegoulz, pelec'h, penaos ?

L - **Ne 'm eus ket kavet** ma oto o tont er-maez eus ar supermarc'had.

A - Displegit penaos eo ho karr tan

Peseurt niverenn eo ?

L - Un daou jav ruz, 36 15 PV 29

A - Ur minitel eo pe ur c'harr tan ?

L - Hañ, hañ, c'hwit'zo ur paotr fin, n'oc'h ket ?

A - Hm ! hm ! Paperiou an oto ?

Ar gartenn c'hris pe ar gartenn-asurañs ?

L - N'emaint ket ganin !

A - Penaos ?

L - **Chomet int** e-barzh ar c'harr-tan

(TROUZ AR PELLGOMZ)

A - Ya, en archerdi emaoch

Ya, ya - ha **gwelet ho peus** un daou jav ruz o vont e-unan war ar parking ?

Ya, hep starderez ebet ?

Hañ, hañ - ouzh pet karr he deus stoket ?

Ur c'hwec'h bennak

Ha **klasket ho peus** ar perc'henn ha n'ho peus ket kavet anezhañ, hañ

Peseurt niverenn eo ar c'harr tan ?

N'eo ket 36 15 PV 29

Mat, divinet 'm eus ha kavet 'm eus ar perc'henn ivez

A - Neuze aotrou, emaoch o soñjal dougen klemm evit ho karr tan laeret ?

Met - da belec'h an diaoul eo aet ma den ?

GERIAOUEG

asurañs*, an a. -où
assurance
kartenn asurañs*, ar g. -où a.
carte d'assurance
kartenn c'hris*, ar g-où g.
carte grise
starderez*, ar s. -ed
frein

archer, an a. -ien
gendarme
archerdi, an a. -où
gendarmerie
daou jav, un d. -ioù
deux-chevaux (voiture)
perc'henn, ar p. -ed
propriétaire

Aet eo ma c'harr-tan gant al laer.
Ma voiture a été volée. (litt. ma voiture est allée avec le voleur).
Laeret eo bet ma c'harr-tan diganin. *On m'a volé ma voiture.*
C'hwi zo ur paotr fin. *Vous, vous êtes un malin.*
N'emaint ket ganin. *Je ne les ai pas. (litt. Ils ne sont pas avec moi.)*
Da belec'h an diaoual eo aet ma den.
Mais, où diable est passée ma personne.

displegañ displeget
expliquer, raconter,
exposer

dougen klemm
douget klemm
porter plainte

SIZHUN XVII KENTEL 2 AR GWALLZARVOUD

F = Fañch

N = Naig

A = An archer

- F - Sell 'ta Naig !
Archerien war an hent.
- N - Ya, ha sell gouleier kirri paotred an tan.
- A - Chomit a-sav !
Lakait ho karr-tan war vord an hent.
- F - Petra 'zo c'hoarvezet ?
- A - Ur gwallzarvoud a zo bet.
Aet ez eus daou garr-samm an eil a-benn e-barzh egile, unan gant yer e-barzh, egile gant leueoù.
Kouezhet Int a-dreuz e-kreiz an hent.
- N - Ha gloazet ez eus bet unan bennak ?
- A - Dre chañs n'eus ket bet.
- Hag al loened ?
- A - Siwazh, kalz anezho a zo marv pe gloazet hag ar re all a zo o redek e pep lec'h.
- F - Ha petra zo kaoz d'ar gwallzarvoud ?
- A - An tizh, ar glav ?
An enklask a zo 'vont war-raok...
- N - **Gwelet 'm eus** ul loch pellgomz daou c'hant metrad ac'hann.
Pellgomz buan d'ar gazetenn d'ober dezho gouzout.
- F - Hag e-keit-se, tenn fotoioù.
Lakaet 'm eus ar benveg foto e koufr an oto.
Un taol chañs eo.
- N - Setu, **tapet 'm eus** skeudennoù eus an daou garr-samm, eus teir yar kluchet war oto an archerien, eus paotred an tan o lastum yer e-kreiz ar parkeier hag al liorzhoù.
Met leue ebet !
Ha pelec'h emañ Fañch ?
- F - Deuit d'am sikour !
Deuit d'am sikour !
- N - Dispar ! Ur skeudenn dreist.
Kavet 'm eus till ar pennad :
Ur c'hazetenner o sachañ al leue dre al lost !

GERIAOUEG

skeudenn* , ur s. -où <i>image</i>	glozañ glozet <i>blessé, causer de la</i>	e-kreiz, <i>au milieu</i>
benveg foto , ur b. binviou, binviji foto, <i>appareil photo</i>	kluchañ kluchet <i>s'accroupir</i>	
enklask , un e. -où <i>enquête</i>	richanañ richanet <i>gazouiller</i>	
goulou , ur g. -eier <i>lumière</i>	ober da u.b. gouzout <i>dire à quelqu'un,</i>	
karr-samm , ur c'h kirri-samm, <i>camion</i>	graet da u.b. gouzout <i>informer</i>	
loch , ul l. -où <i>cabane, cabine</i>	sachañ sachet <i>tirer vers soi</i>	
paotr an tan , ur p. -ed an tan <i>pompier</i>		
pennad , ur p. -où <i>moment ; article</i>		
till an t. -où <i>titre</i>		

Ha sell gouleier kirri paotred an tan.

Et regarde les lumières des camions de pompiers.

Aze ez eus daou garr-samm an eil a-benn e-barzh egile.

Là il y a deux camions l'un dans l'autre.

Ha petra zo kaoz d'ar gwallzarvoud ?

Et qu'est-ce qui a provoqué l'accident ?

Pellgomz buan d'ar gazetenn d'ober dezho gouzout.

Téléphone vite au journal pour les informer.

Dispar ! ur skeudenn dreist . *Formidable ! une image super .*

Ur c'hazetenner o sachañ al leue dre al lost !

Un journaliste tirant le veau par la queue !

SIZHUN XVII

KENTEL 3

AN ARCHERIEN HAG AR SAC'H BINIOU

F = Fañch

I = Ivona

A = Un archer

(AERGELC'H UR VOEST-NOZ - SONEREZH)

F - Pet eur eo ?

I - Peder eur hanter.

F - Penaos ? Ken diwezhat-se ?

Y - Ya, poent bras eo mont da gousket !
Piv a vlenio ar c'harr ?

F - Te, evel-just, evet 'z teus chug-frouezh nemetken.

I - Aon 'teus d'en em gavout gant "beg-e-dog" hag e sac'h biniou war da hent ?
Ale deomp !
Mil boulc'hurun an diaoul !
Petra eo ar gouleier-se o vlinkañ war-vord an hent ?

F - "Beg e dog", paket omp !

A - Kontrolliñ an alkool.
C'hwezhit er c'hwezhigell-mañ dimezell.

I - Piff ! Re ziaes eo !

A - Ha neuze dimezell, butunet 'peus re, kollet ho peus hoc'h anal !

I - C'hwezhit e-barzh c'hwi e-lec'h ober goap ouzhin !

A - C'hwi a zo oc'h ober goap, 'm eus aon.
Opala ! Paperiou ar c'harr-tan, ar gartenn c'hris, ar gartenn asurañs mar plij !

F - Ivona, setu ar paperiou !

A - Hoc'h aotre bleniañ, ho kartenn anv mar plij !

I - Fañch, tap din ma sac'h !

F - Da sac'h, peseurt sac'h ?

- N'eo ket gwir !

Disañjet 'm eus ma sac'h er voest-noz, gant ma holl baperiou !

Peseurt mod 'vo graet ?

A - Tremen an nozvezh en archerdi !
Deuit betek ar c'harr !

GERIAOUEG

anal*, an a. *souffle, haleine*
c'hwezigell*, ur c'h.-où
vessie, ballon de baudruche
kartenn anv*, ur g. anv -où
anv carte d'identité

aergelc'h, an a. -ioù
atmosphère

alkool an a. *alcool*

aotre bleniañ, an a.-où
permis de conduire

beg-e-dog, (fam.) *gendarme*

sac'h biniou ur s. -eier b.
(fam.) alcootest

bleniañ bleniet
conduire

blinkañ blinket
cligner

kontrolliñ
 kontrollet
contrôler

peseurt mod,
comment

Ken diwezhat-se ! Si tard que ça !

Te, evel-just, evel 'z eus chug-frouezh nemetken.

Toi bien sûr, tu n'as bu que du jus de fruit.

Beg-e-dog, paket omp ! Les flics, on est foutu !

Kollet ho peus hoc'h anal. Vous avez perdu votre souffle.

Disoñjet 'm eus ma sac'h er voest-noz.

J'ai oublié mon sac à la boîte de nuit.

SIZHUN XVII

KENTEL 4

KOLLET AN ALC'HWEZ

P = Per

IK = An itron Kefeleg

AK = An aotrou Kefeleg

P - Ma, ret eo diskenn ar boubellenn...

P - Salud deoc'h itron Kefeleg...Kousket mat 'peus graet ?

IK - Fall evel boaz.
 Bez e oa ur boum gant tud ar pevare estaj an noz-mañ.
N'ho peus ket klevet netra ?

P - 'M eus ket 'vat !

P - Kaoc'h ki ! An nor a zo serret hec'h-unan !
Tapet on er-maez war ma fijama !

IK - Diwallit da dapout riv !
 Deuit du-mañ da evañ ur banne kafe !

IK - Perak **n'ho peus ket kemeret** an alc'hwez ganeoc'h ?

P - N'eus ket chakodoù em fijama !...Ha penaos ober bremañ ?

IK - **N'ho peus ket lezet** ur prenestr digor ?

P - Eo, abalamour da betra ?

IK - Amezeien omp, hon daou bondalez diavaez a zo kichen-ha-kichen...

P - A ya...hag emañ o vont da dremen d'ur pondalez d'egile...
Gwelet 'm oa James Bond oc'h ober an dra-se er sinema an deiz all !

P - Opala ! Pegen uhel eo !

AK - Setu Soazig...**Kavet 'm eus** bara fresk...Met petra?
 Piv eo an den-se hanter-noaz war ar prenestr ?

IK - An amezeg an hini eo ha..

AK - Ha ya, degemeret 'vez an amezeg ganit pa n'emaon ket er gêr !
 Ha **deuet eo** war e bijama d'ober buanoc'h...

GERIAOUEG

alc'hwez, an a. -ioù clé	noazh nu	stlakañ claquer	stlaket	abalamour da be- tra
diavaez, an d. -où extérieur	riv froid (qu'on ressent)	tapout riv		à cause
estaj, an e. -où étage	uhel haut	tapet riv attraper froid		kichen-ha-kichen côte à côte
pijama, ur p. -ioù pyjama				hon pron. notre, nos nous
pondalez, ur p. -ioù galerie, corridor, palier				
pondalez diavaez, ur p.-ioù balcon				

Ma, ret eo diskenn ar boubellenn.

Bon, il faut que je descende la poubelle.

Kousket mat ' peus graet ? Avez-vous bien dormi ?

Bez e oa ur boum gant tud ar pevare estaj.

Les gens du quatrième étage organisaient une boum.

An nor a zo serret hec'h-unan. La porte s'est fermée toute seule.

Perak n'ho peus ket kemeret an alc'hwez ganeoc'h ?

Pourquoi n'avez-vous pas pris la clé ?

Amezeien omp, hon daou bondalez diavaez a zo kichen-ha-kichen.

Nous sommes voisins, nos balcons sont côte à côte.

SIZHUN XVII

KENTEL 5

AL LAER EN TI

F = Fañch

M = Marjann

F - Ale, poent eo mont d'al loch...nul eo ar film.

M - Serret 'peus mat an abavantoù ha prenet 'peus an nor ?

F - Evel bemnoz, ne 'm eus ket disoñjet na dor na prenestr ebet !

M - Dihanit da roc'hal 'ta ha selaouit !

F - Marjann, deuet 'z eus unan bennak en ti, kit da welet !

M - Kit c'hwi, piv eo ar gwaz en ti-mañ ?

F - Desket ho peus ober judo e ti ar re gozh, peus ket ?

M - N'emaoc'h ket mat !
Yoga 'm eus desket, n'eo ket judo ! Savit alese 'ta !

F - Gortozit...Selaouit !
Bez 'z eus ouzhpenn un den en ti !

M - Torret o deus ma fladoù Henriot...me 'zo sur !

F - Pelec'h hon eus lakaet ar fuzuilh ?

M - E-barzh an armel; Diskennit 'ta !

F - Pelec'h emaint ?
Torret o deus ur voutailhad lambig, gast a gurun !
Hag an amann war al leur-zi.
Ha pilet o deus ar c'hadorioù !
Emaon o vont da...
(TROUZ UR C'HAZH O VIAOUAL)

F - Penaos, te an hini eo, loen vil !
Kazh an diaoul !
Marjann, deuit da welet !

M - Penaos, kement-se a reuz evit ul logodenn ken treut-se.
Spontet omp bet evit netra !

GERIAOUEG

abavantou , an a.-eier volet	nul nul	dihan dihanet <i>arrêter</i>	alese adv. de là
film , ur f. -où film	vil laid ; bas, vil	gortozit (imp. v. gortoz) attendez	
		miaoual miaouet <i>miauler</i>	
		pilañ pilet <i>battre ; abattre,</i> <i>faire tomber</i>	
		savit (imp. v. sevel) <i>levez-vous</i>	
		spontañ spontlet <i>terrifier,</i> <i>effrayer, épouvanter</i>	

Ne 'm eus disoñjet na dor na prenestr ebet.

Je n'ai oublié aucune porte ni fenêtre.

Dihanit da roc'hal 'ta ha selaout. Cessez donc de ronfler et écoutez.

Kit c'hwi, piv eo ar gwaz en ti-mañ ?

Allez-y vous, qui est l'homme dans cette maison ?

Pelec'h hon eus lakaet ar fuzuilh ? Où avons-nous mis le fusil ?

Penaos, te an hini eo, loen vil ! Comment, c'est toi, vilaine bête !

Penaos, kement-se a reuz evit ul logodenn ken treut-se.

Comment, tant de dégâts pour une souris si maigre.

SIZHUN XVII

KENTEL 1, 2, 3, 4, 5

YEZHADUR/GRAMMAIRE

1- AN AMZER VREMAN KEVRENNEK/LE PRESENT COMPOSE

Les deux leçons précédentes ont abordé partiellement le temps de l'indicatif appelé PRESENT COMPOSE (AMZER VREMAN KEVRENNEK) et comparable au PASSE COMPOSE du français bien qu'il ne se confonde pas avec celui-ci dans son utilisation.

Le présent composé exprime une action qui a commencé dans le passé et qui reste soit toujours en cours au moment où l'on s'exprime (présent), soit susceptible d'avoir une influence sur le déroulement de l'action présente.

Le présent composé se construit avec le participe passé et l'auxiliaire **BEZAN** (*être*) ou **KAOUT** (*avoir*).

A - Le participe passé

Le participe passé se construit à partir de la base verbale (radical) à laquelle on ajoute la terminaison **ET**

Kanañ (*chanter*) Kan + et = kanet (*chanté*)

INFINITIF	BASE VERBALE	PARTICIPE PASSE
kanañ : chanter	kan-	kanet
evañ : boire	ev-	avet
serrin : fermer	serr-, sarr-	serret, sarret
butuniñ : fumer	butun-	butunet
terriñ : casser	torr-	torret
disoñjal : oublier	disoñj-	disoñjet
tapout : attraper	lap-	lapet
gwelet, gwelout : voir	gwel-	gwelet
kavet : trouver	kav-	kavet
kousket : dormir	kousk-	kousket
laerezh : voler	laer-	laeret
lakaat : mettre	laka-, lak-	lakaet, laket
chom : rester	chom-	chomet
koll : perdre	koll-	kollet
kemer : prendre	kemer-	kemeret
mont : aller	a-	aet
dont : venir	deu-	deuet
bezañ : être		bet
kaout : avoir		bet

B - Les verbes transitifs

Le présent composé des verbes transitifs se construit avec KAOUT (*avoir*). Les verbes transitifs sont ceux qui peuvent être suivis d'un complément d'objet direct (COD) ou d'un complément d'objet indirect (COI).

Ex : **Gwelet ho peus un daou jav.** *Vous avez vu une deux-chevaux.*
Ouzh pet karr o deus stoket ? *Dans combien de voitures ont-ils cogné ?*
Klasket ho peus ar perc'henn. *Vous avez cherché le propriétaire.*
Evet ' teus chug frouezh. *Tu as bu du jus de fruit.*
Butunet ' peus re. *Tu as trop fumé.*
Disoñjet am eus ma sac'h. *J'ai oublié mon sac.*
Kousket mat 'peus graet ? *Avez-vous bien dormi ?*
Desket ho peus ober judo. *Vous avez appris le judo.*

C - Les verbes intransitifs

Le présent composé des verbes intransitifs se construit avec BEZAN (*être*). Les verbes intransitifs sont ceux qui ne peuvent être suivis d'un complément d'objet.

Ex : **Tapet on.** *Je suis attrapé*
Aet eo . *Il est allé*
Devet eo . *Il est brûlé*
Paket omp. *Nous sommes attrapés.*
Spontet omp. *Nous sommes effrayés.*
Chomet Int. *Ils sont restés.*

Le présent composé des verbes réfléchis (précédés du segment réfléchi "em eus") est construit également à l'aide de l'auxiliaire être :

Ex : **En em walc'het on gant soavon c'hwez vat**
Je me suis lavé avec du savon parfumé.
Ar re-se a zo en em gannet.
Ceux-ci se sont battus.

D - Position du participe passé dans la phrase.

Le participe passé a la même mobilité que l'adjectif dans la phrase :

Ex : **Aet eo ma c'harr-tan gant al laer.**
On m'a volé ma voiture (litt. ma voiture est allée avec le voleur)
Ma c'harr-tan zo aet gant al laer.
Ma voiture a été volée.
Ar mintin-mañ eo aet ma c'harr-tan gant al laer.
C'est ce matin qu'on m'a volé ma voiture.
Gant al laer eo aet ma c'harr-tan.
C'est un voleur qui a pris ma voiture.

E - La négation

L'auxiliaire être ou avoir est intégré dans le segment négatif **Ne ... ket**

Ex : **Aet eo ma c'harr-tan gant al laer.**
On a volé ma voiture.
N'eo ket aet ma c'harr-tan gant al laer.
On ne m'a pas volé ma voiture.

Kavet 'm eus ma oto.
J'ai trouvé ma voiture.
Ne 'm eus ket kavet ma oto.
Je n'ai pas trouvé ma voiture.

Chomet Int. *Ils sont restés.*
N'int ket chomet. *Ils ne sont pas restés.*